

RAZGOVOR: Marija Gracija Kalandrone, pjesnikinja

Pjesnici sada treba da prigrabe realnost

Kao što su pjesnici nekih starijih generacija izlazili na ulice i osluškivali svakodnevni ritam stvarnosti, to u Italiji sada rade i savremeni autori. Postoji u svemu tome snažna onirička struja, ali u njoj su uglavnom stariji pjesnici koji u tom maniru stvaraju

OTKRIVANJE DUBINA RIJEČI:
Marija Gracija Kalandrone

Marija Gracija Kalandrone je italijanska pjesnikinja, dramska spisateljica, performerka, novinarka kulturnog programa na italijanskom Radiju 3, urednica i književna kritičarka u časopisu „Poezija“ i u dnevnom novinama „Il manifesto“. Poznata je i po tome što svoju poeziju izvodi u zatvorima, bolnicama, centrima za socijalni rad i drugim ustanovama... U posljednje vrijeme najviše se bavi osnivanjem kreativnih laboratorija za poeziju u školama, zatvorima i institutima za mentalno zdravlje.

Njena poezija, u kojoj se bavi kombinovanjem raznih tehnika izražavanja, prije svega deformativnom automatizacijom uobičajenog jezika, vezana je za suštinske egzistencijalne teme. Iako je počela da piše u djetinjstvu, njena spisateljska karijera išla je postepeno i veoma sporo. Susret sa kritičarem i urednikom Nikolom Kročetićem bio je za nju presudan, jer je ubrzo nakon toga objavila poetsku publikaciju koja je označila njen ulazak u grupu pjesničke socijalne manjine i izlazak iz usamljenosti. Ona objašnjava da je početak njene karijere značio izlazak iz osjećaja izgubljenosti koji je prethodio objavljivanju prve knjige.

POBJEDA: Za ranije faze Vaše poetike rečeno je da pišete poeziju tzv. „visokog stila“, sa zgusnutim značenjima i sa „prisustvom tjelesnosti u jeziku“. Opet, teme Vaše poezije su pesimističke, melanholične i usmjerene ka razotkrivanju ljudskih patnji i zla?

KALANDRONE: Suština je u proživljavanju događaja, u direktnom kontaktu sa temama koje su prisutne u realnim oblicima života. Dakle, suština je prolaženje kroz stanja koja preko jezičkih i drugih načina izražavanja postaju dio poezije i uopšte dio umjetnosti, bilo da se radi samo o poeziji ili o njenim multimedijalnim uključivanjima. To vezivanje poezije za druge medije stvara komunikativnost i dopire do najdubljih vibracija u ljudskim dušama. Moj cilj je da tako dostignem samo dno bića i tom suštinom uspostavim poetsku komunikaciju. Jer, jedino prolazeći kroz bol vi možete da dođete do suštine, ali i da spoznate originalnu radost stvaranja. Ako se ne suočite sa bolom, ne

možete osjetiti ni radost. Posljednjom knjigom „Dozivala sam te plačuci“ pokušavam da ostanem u radosti kompletno sa svojim tijelom i sa svojim jezikom i riječima. Osjetila sam da je ljubav pjesma koju svi što pišu i stvaraju - dijele.

POBJEDA: U savremenoj italijanskoj poeziji postojale su dvije struje - jedna koja je odbacivala elemente neorealizma i druga dominantnija koja je objektivnu stvarnost i „govorenje svijeta“ uzimala kao suštinu. Šta je danas u osnovi italijanske aktuelne scene?

KALANDRONE: Savremeni italijanski pjesnici koriste razne varijante izvora i jezičke dostupnosti za lične poetike. Prije svega, mislim na jezik teh-

Poetski putevi i nagrade

Marija Gracija Kalandrone rođena je u Milanu, a živi i stvara u Rimu. Objavila je knjige poezije „Kamen upoređivanja“, „Majmun lutilica“, za koju je dobila nagradu „Pazolini“, „Kao pomažući se usijanom uzdom“ (nagrada „Valeri“), „Ilustracije“ (nagrada „Montale“) i dr... Uskoro će biti objavljena njena poezija u Devetoj italijanskoj svesci savremene poezije, ali i u zborniku Novi italijanski pjesnici. Kalandrone je zastupljena u mnogobrojnim antologijama, časopisima i pjesničkim izborima u Italiji, Evropi, Argentini i Venecueli. Osim poezijom, bavi se pozorišnom dramaturgijom. Godinama saraduje sa raznim umjetnicima, prije svega sa muzičarima. Osim knjiga poezije, Kalandrone je objavila tri knjige proze i šest pozorišnih komada.

nologije, nauke, popularne kulture... Mislim da je dominantna tendencija prisustva stvarnosti u poeziji. Jer, kao što su pjesnici nekih starijih generacija izlazi-

li na ulice, osluškivali taj svakodnevni ritam stvarnosti, to isto rade sada i savremeni autori i autorke. Postoji u svemu tome snažna onirička struja, ali u toj struji su uglavnom stariji pjesnici koji u tom maniru stvaraju. Trenutno u Italiji ne postoje izrazite tendencije i veći na pjesnika i pjesnikinja pišu ono što im je u individualnim fokusima. Ali, veoma je prisutno spajanje poezije sa drugim vidovima izražavanja. To najviše rade mladi pjesnici koje podržavam i pišem im uvodne tekstove o radovima. Posmatrajući te mlade autore stičem utisak da je poeziji sada potrebna realnost. Pjesnici treba da je prigrabe i da što više ostanu u toj realnosti.

POBJEDA: Često eksperimentišete i radite na modifikacijama jezika, uvodite poeziju u multimedijalne kontekste, saradujete s muzičarima... To je kompleksnost koja Vašoj poeziji daje snagu izvornosti. Moglo bi se

reći da upravo tako nastaje Vaša snažna ekspresivna poezija?

KALANDRONE: Da. U ovom trenutku ja radim i na drami, ali i na filmu. Saradujući u oblasti drame otkrila sam novu dimenziju upotrebe riječi i to važi posebno za moju poeziju. Zato što cijela ta drama, a posebno relacija prema njenim akterima, sugerise da je vrlo važan karakter - komunikacija. Kao stvara-lac, ja imam filozofski karakter ali želim da u jeziku i komunikaciji budem što jasnija. Sličan proces kao u saradnji na dramaturgiji, ili filmu, prolazim sa muzičarima. Recimo, kompozitor sa kojim radim Stefano Kaponi, koristi moj glas kao muzički instrument. Na taj način postizemo specijalne zvučne efekte koji su veoma sugestivni u poeziji. Dakle, nije u pitanju samo isključivo značenje riječi, nego je važno prisustvo glasa kao jednog od elemenata u poeziji, a koji nastaje kao zvuk sa nekog instrumenta.

POBJEDA: Kakva su vam iskustva iz konteksta izvođenja poezije u specijalnim ustanovama, zatvorima, bolnicama i sl? To je specifičan i nepredvidljiv ambijent. Da li postoji neki određeni tip poezije koji birate za ova izvođenja i kako izgleda recimo neki od tih dijaloga?

KALANDRONE: Ubijedena sam, i na to uvijek podsjećam, da se poezija rađa iz manjka nečega, iz nečega što duboko nedostaje. Dakle, u ovim grupacijama ljudi, zatvorenici i sl. počinju da pišu pjesme u zatvorima, mada u načelu ništa ili vrlo malo znaju o poeziji. Kada sam odabrala da zatvorenicima čitam Paula Celana ili Đorđa Kapronia i Alkmana, oni su se za ovu poeziju vezivali uvijek nekim ličnim iskustvima. A poslije toga čitaju se pjesme zatvorenika koje su oni napisali u zatvoru. Tako, tokom tih „komparativnih“ čitanja oni sagledavaju i osjećaju uticaj poezije, pa zatim iznova pišu. Uvijek to čine na bolji način, jer je to uticaj poezije ovih pjesnika koje volim i čitam u određenim ustanovama.

POBJEDA: To je onaj efekat koji Hugo Fridrih naziva „samoćništvo s jezikom“. U kontekstu tog „nedostajanja“, kako ste rekli, pjesnik, odnosno čovjek, je posve sam sa svojim jezikom što posebno

dolazi do izražaja kod uticaja poezije u takvim ambijentima o kojima govorite?

KALANDRONE: Moglo bi se reći da je to taj uticaj. Jer, kada izvodim poeziju u zatvoru, ili u nekoj popravnoj školi, onda i sama iznova otkrivam dubine riječi. To je poezija koja nema nikakvu komercijalnu vrijednost, ona se događa u apsolutnoj samoći pojedinaca u ovim specijalnim ustanovama. Tačno je da su tu jedno spram drugog samo ljudska bića, jezik i uticaj poezije. To se može na neki način uporediti sa primitivnim slikarstvom koje djeluje, ali nema utilitarnost u onom savremenom zapadnjačkom smislu. Vrlo je interesantno kako na poeziju reaguju bolesni, recimo od Alchajmera, koji gube pamćenje, ali mislim da poezija i riječi dodiruju realnost njihovih emocija. Takođe, kad izvodimo poeziju u dječjim ustanovama, mališani prepoznaju i vide u poeziji često ono što odrasli ne vide. To je onda mogućnost i način da se u takvoj atmosferi ugradi klica, ne samo poezije nego umjetnosti uopšte. To je važno, jer kod nas, u Italiji, kapitalizam je toliko dominantan da živimo gotovo po automatizmu koji on diktira. Zato nam je više nego potrebno da zastanemo i da vidimo ljepotu koja je fundamentalna za život.

POBJEDA: Na koji način doživljavate uticaj poezije na život i emocije ljudi uopšte, posebno onih specijalnih grupa u zatvorima, bolnicama...?

KALANDRONE: U jednom trenutku, dok traje čitanje, ili izvođenje, poezije to se zaista događa. To je gotovo više od edukativnog uticaja. To su uticaji na samo biće, na suštinu onog najbitnijeg u ljudima. Mogu reći da su me dvojica zatvorenika, kad su izašli na slobodu, zvali i zahvaljivali se, jer su oni nakon izlaska počeli da pišu poeziju. Problem je sa onima koji se ipak vraćaju starom stilu života, a mnogi to rade. Dok su u zatvoru, oni pišu poeziju, učestvuju u teatru, ali kad izađu vani, život za njih postaje nešto drugo. Međutim, najbitnije je to da poezija i njen glas u zatvorima i popravnim domovima djeluje tako da oni uvide da treba da svijet shvataju drugačije i da mijenjaju život.

Ljubeta LABOVIĆ

Istražujem vatre unutar čovjeka

POBJEDA: S obzirom da kažete da ste u biti filozofkinja, a poezija vam je u jednom karakteru antropološka, kako onda to sve uklapate sa aktivnostima na polju feminizma, performansa i multimedijalnosti?

KALANDRONE: Kad već pominjete feminizam, moram reći da je feministička poezija u Italiji bila aktuelna u sedamdesetim godinama. Sada koristimo neke prostore koje je feminizam osvojio ranije, ali nijedna od pjesnikinja danas ne piše doslovno feminističku poeziju. S obzirom na to da se filozofija dodiruje s antropologijom, želim multimedijalnim izražavanjem da istražim svu dubinu i prostore ljudskog bića. Ono što ne dodirne i pokrene samo, i jedino, poezija i tekst, može se postići uključivanjem drugih sfera. Tako se deštuje na mnogobrojne unutarnje karakteristike i skrivene osobine ljudske duhovnosti. Jer, čovjeka možemo posmatrati kao jedinku koja ima jedan spoljašnji oklop, ali unutra uvijek postoji izrazito i jako živo biće, često mnogostruko i raznoliko, tako da se može potpuno razotkriti upotrebom raznih izražajnih modifikacija u poeziji. Ta, takva nutrina, ta vatra koja je unutar čovjeka, to je ono što mene najviše zanima.

POEZIJA U TEATRU: Kalandrone tokom rada na predstavi „Voci per Giorgio Caproni“